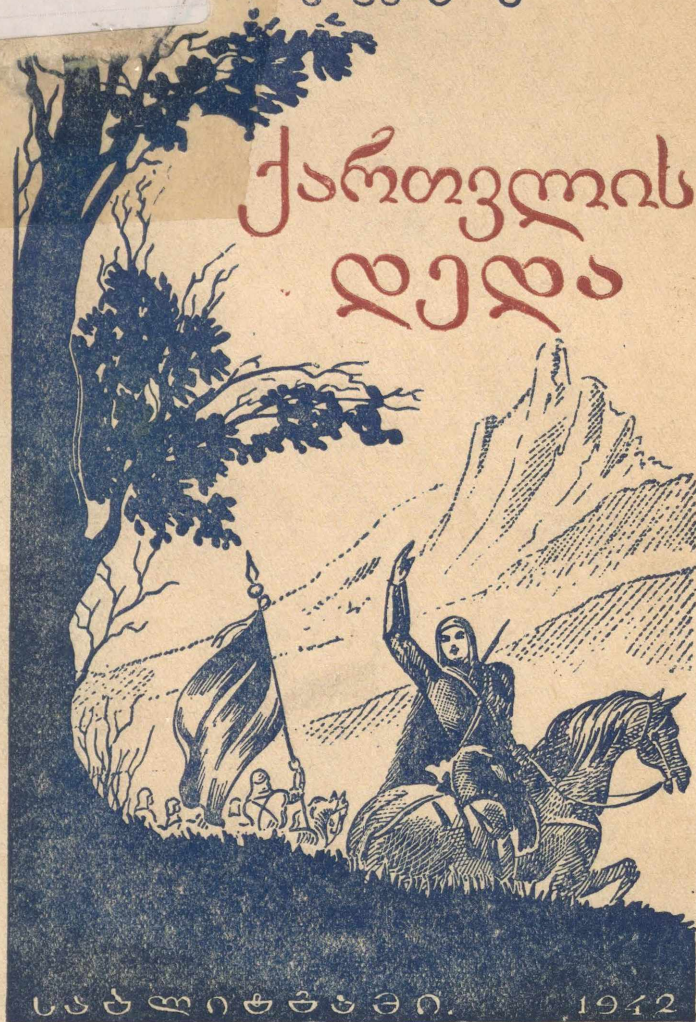

899.969.1

ქ 15

ი. ჭავჭავაძე

ქართველის დედა

საბჭოთა ქვეყანა.

1942

ილია ჭავჭავაძე

ქართლის ღაღა

საქ. სსრ განსახლების
საგანმანათლებლო და ახალგაზრდობის ღირებულებების
თიბისი, 1942

ქართვის დედა

(სცენა მომავალ ცხოვრებიდან)

გაგვიძელ, ბერო მინდიავე,
მუხლი მაიპი მგლისაო,
გაიყოლიე უმცროსნი,
ვისაც თავი აქვს ცდისაო.

ხ ა ლ ზ უ რ ი ს ი მ დ ე რ ა

ჟებღვნი პეტრე ნაკაშიძეს

აჰა, იმ დროთგან ერთი სახე ამოღებული,
რომელნიც ერთად გვინატრია უცხოეთში ჩვენ,
რომელთ იმედი, ღვთიურ სხივით გაბრწყინებული,
დღესაც გულში გვაქვს მტკიცე რჯულად, ძმაო, მე და შენ.

მყობადს ავხადე ერთი კუთხე დიდის ფარდისა
და ეს ვიხილე, — მომიტევე მე სითამამე...
ეს არს ნაყოფი აწმყოსაგან შობილ დარდისა, —
ამით მამართლე, მიილე და ნუ გამკიცხავ მე.

(სცენად არის ოთახი, რომლის ფანჯრებიც ქუჩას გადაჰყურებენ.
ერთ მხრივ ტახტზედ ლოგინში წვეს სნეული, ძალიან მისუსტებული და მოხუცებული დედა.)

დედა

თუმცა სიცოცხლე სნეულთათვის წვალება არი,
მაგრამ, ჰე ღმერთო, გმადლობ, ამ დღეს რომ შემასწარი
და აქამომდე არ მოჰკვეთე ჩემი ცხოვრება;

ჩემი მამული, საქართველო, დღეს მიცოცხლდება!
ხალხი აზვირთდა, ხალხი აღსდგა, ხალხი მოქმედობს,
კასპიის ზღვიდამ შავ ზღვამდინა ერთს ფიქრსა

ჰფიქრობს, —

და ეგ ფიქრია მთელ კავკასიის თავისუფლება!..
დიდია ხალხი, როს ეს გრძნობა წინ წარუძღვება!
ერთი შვილი მყავს, საყვარელი და სანატრელი,
იგია მარტო თავის დედის ნუგეშმცემელი,
იგია ჩემი სიცოცხლე და სიხარული,
იმითი მიდგა უძლურს ტანში უძლური სული,
ჩემის სიბერის მისაყრდომად ისლა მშთენია, —
მაგრამ, მამულო, წაიყვანე, დღეს ის შენია...

(შეწუხებული ჩაფიქრდება და მცირეს ხანს შემდეგ იტყვის)

ის დღეა დღეს, რომ მამულს ეუძღვნა ძის სიყვარული,
ან ძეს შეეწირო საყვარელი დიდი მამული...
ამ ორის გრძნობის ბრძოლა გულმა ვით გადიხადოს?
ძის სიყვარული, თუ მამულის, — რომელი დასთმოს?..
ეჰა, ამ დღისთვის გაგიზარდე, მამულო, შვილი,
სიცოცხლე მივეც, რომ შეიძლოს შენთვის სიკვდილი...
დედის-ერთა მყავს, მაგრამ შენთვის მე მას ვზორდები.
ვინ იცის, შვილო, რომელს ველზედ მტრისგან
მოჰკვდები?

დამტირებელი დედა ახლოს არ გეყოლება,
მის ცხარე ცრემლი სისხლიანს მკერდს არ გეჰკურება,
დედისა ხელით ვერ შეიხვევ განგმირულს გულსა
და ეგრეთ შენს თავს მტლად დაუდებ შენსა მამულსა!..
შენს სიკვდილშია ჩემი ვაიც და ნეტარებაც,
მისთვის რომ მე ვარ დედა შენიც და ქართველის დედაც;
ვით დედა შენი იმ სიკვდილით შენით ვივაებ,
ვით ქართველის დედა ვინეტარებ და ვისახელებ.

(ჩაფიქრდება და მცირეს ხანს შემდეგ)

თავისუფლებავ, შენ ხარ კაცთა ნავთსაყუდარი,
 შენ ხარ ჩაგრულის, წვალებულის წმინდა საფარი,
 შენ ხარ მშვიდობა და სიმართლე ამა ქვეყნისა,
 შენ ხარ აღმზრდელი ღვთაებამდე კაცთ ბუნებისა.
 მტარვალთა თქმითა ოდითვე ხარ შენ აკრძალული,
 ხე ცნობადისა, ედემს რგული, შენი ხე იყო;
 მაგრამ სამოთხეც, ყოველისფრით აღსავეს, სრული,
 პირველ კაცთათვის უშენოდა არარა იყო.
 რა განიცადეს იმათ შენთა მადლთა უხვება,
 მსწრაფლ აღვიარეს, ჰოი ღმერთავ, თაყვანებითა,
 მსწრაფლ მოგიპოვეს: ფასად მისცეს თვის უკვდავება
 და სამოთხეც სთმეს სრულის მისის ნეტარებითა.
 ეგრეთ ნაშოვნია რად წაგვერთვი მესავთა შენთა?
 რაღად ჰღვრის დღესაც შენთვის სისხლსა ადამიანი?
 რად შეიღებე კაცის სისხლით საშიშრად ჩვენდა
 და რისთვის დახვალ ამა ქვეყნად პირსისხლიანი?
 თვით ხარ მშვიდობა, უხვად მადლთა ქვეყნად
 მომფენი,

მაგრამ სისხლით კი იკვლევს გზასა მძებნელი შენი!
 რად არ შენდება უსისხლოდა მისი ტაძარი,
 მისი, რომელიც თვით მშვიდობის ღვთაება არი?...

შვილი

(შემოდის გახარებული)

მოვიდა დიდ ხნის სანატრელი, დედავ, ამბავი:
 ჩვენი ქვეყანა, საქართველო, გაღვიძებულია,
 მთელი კავკასი, მტერზედ რისხვით აღმომქშინავი,
 ერთისა აზრით, ერთის გრძნობით აღელვებულია.
 მომილოცნია!.. გაგვითენდა ძლივს ბნელი ღამე!..
 მაგრამ შენ სწუხხხარ, თითქო ამ თქმით მე ვერ გაამე.

დედა

მე ვწუხარ მარტო მასზედ, რომე ჩემს სიბერესა
სანუგეშებლად მხოლოდ ერთი მოეცა შვილი,
მე ვწუხარ მასზედ, რომ ჩემს მამულს ამ ნეტარს დღესა
მხოლოდლა ერთი შეაკვდება ჩემგან შობილი.
ვაი, რომ ჩემის სიცოცხლისა მზე მაშინ ჩადის,
როცა ამოდის ჩემის ქვეყნის მზეი დიადი!..
ვაი, რომ ბინდი დღეთა ჩემთა სიკვდილს მიქადის,
როს ჩემის ხალხის დიდებისა სჩანს განთიადი!
ამაზედ ვწუხარ... მაგრამ ამას რაღა ეშველოს?
ღმერთს მარტო ერთს ვსთხოვ, მკვდარი დედა ძემ
ასახელოს.

შვილი

როგორ? მეც მგზავნი საომრად, დედის-ერთასა,
რომ თავი დავსდო მამულისა ჩვენის სახსნელად?

დედა

სულზედა დიდი ცოდვა უნდა ედვას დედასა,
რომ შვილი ამ დროს არ გაჰგზავნოს ძმათა საშველად...
ღმერთმა გვაშოროს, შვილო ჩემო, იმა სირცხვილსა,
რომ შენ შინ იჯდე, ოდეს სხვანი იხოცებიან.
ვინც მამულისთვის არ იმეტებს თავისა შვილსა,
მას შვილი თვისი, ჩემო კარგო, არ ჰყვარებიან...
ვაჟკაცად იყავ, — ჩემი თხოვნა არის მხოლოდ ეს.

შვილი

იქას დროს არა მყვარებიხარ ისე, როგორც დღეს,
შენ, დედა-ჩემო!.. რასაც მნუკავ, აღვისრულდება...
შენგან შობილი შვილი განა მხდალად მოკვდება?!

(ისშის გარედგან ჯარების ხმაურობა,
შვილი ფანჯარას შივარდვბა)

ღედა

(თავის თავად)

არ იცი, შვილო, როგორ მიღირს მე ეს სიტყვები,
და ვერც შეიტყობ მაგას ჩემგან, ისე მოგვედები...
იმ დრომდე სულსა დანაშთენსა ღონეს მოგუკრებ,
ვიდრე საომრად, შვილო ჩემო, შენ გაგისტუმრებ,
რომე სიკედილმა ჩემმა უცებ არ დაგაბრკოლოს, —
და მერე კი ვგრძნობ: ბედი ჩემი მომიღებს ბოლოს.

(ისმის ჯარების სიმღერა ორ-პირად)

„ქართველო, ხელი ხმაღს იკარ,
გათენდა ღლე დიდებისა,
თოფ-იარაღი აისხი,
დრო მოდის გამარჯვებისა.

მამულის დახსნის ღლე არის,
ქვეყანა გენუკავს შველასა,
თავისუფლების შოვნაი
სჯობს საშოვნელსა ყველასა.

მამულის დამხსნელს ვაჟკაცის
ხმალი და გული სდომია,
ვაჟკაცის გამომჩენელიც
მტერთან გულდაგულ ომია.

თავისუფლების მშოვნელი
ამ ქვეყნად მარტო თოფია,
შინ უღლით გაქნილს მშვიდობას
ომში სისხლის ღვრა სჯობია!

მაშ მამულს თავი შეესწიროთ
საშველად, გამოსახსნელად,

თუ მისთვის დავიხოცებით,
ჩვენ ის გვეყოფა სახელად.

ქართველო, ხელი ხმალს იკარ,
გათენდა ღლე დიდებისა,
თოფ-იარაღი აისხი,
დრო მოდის გამარჯვებისა.“

(ქუჩიდან ისმის დედაკაცების და სოფლის პატარა ბიჭების ძახილი: „ჯარს გაუმარჯოს, ჯარს გაუმარჯოს“; ისმის კიჟინა და ხმაურობა.)

დედა

(აღელვებული)

მიმიყვა, შვილო, დამანახვე ქვეყნისა მხსნელნი,
რომ მით დავიტკბო დღენი ჩემნი უკანასკნელნი.

(ჩამოიყვანს ლოგინიდან, დედას შეუჯდება მხრებში და მიიყვანს ფანჯარასთან)

შვილი

შეხე, დედილო, ამ განწირულ ყმაწვილკაცობას,
ისე მიდიან სასიკვდილოდ, როგორც დღეობას.

(დედა, რა დაინახავს ჯარს, ცრემლს ვერ იმაგრებს და სტირის)
შეხედე, ხალხი რა რიგ ლოცვით ჯარსა აცილებს,
დიდი, პატარა მხიარულობს, შენ რა გატირებს?

დედა

ღმერთმა კურთხევა დიდ საქმეში წინ წაგიმძღვაროთ;
ჩვენ კი, დედებმა ღვთის წინ უნდა ცრემლები ვღვაროთ,
რომ ჩვენ შეგვასწროს მამულისთვის თავდადებულნი
კიდევ გიხილოთ შინ მოსულნი, გამარჯვებულნი.
მიმიყვა, შვილო, ლოგინთანვე, მუხლი მეჭრება.

(შვილს დედა უკანვე მიჰყავს)

ვაიმე, შვილო, რამდენს დედა აუტირდება,
რომ ველარ ნახავს თავის შვილსა უკანვე მოსულს!..

შვილი

რა ვუყოთ, თუკი სხვა გზით შევლა არა აქვს მამულს!

(ამ დროს ერთი ცხენოსანი მოადგება
ფანჯარას და გარედამ იძახის)

ცხენოსანი

კიაზო, წამო!.. რაღას იცდი, გვიგვიანდება,
დრო საშური... ჩვენ ძმებს ჩენით მშველი აკლდება.

შვილი

აჰა, მოვდივარ! აბა, დედი, მოიეც გული!
ჩემგან — მეომარს, შენგან — შვილსა ითხოვს მამული.

(დედა გადაეხვევა შვილს და გულ-
ზედ მიიკრავს)

მშვიდობით, დედი!.. შენ ჩემზედა ნუ დაღონდები,
ცოცხალი მოვალ, თუ არა და ისე მოვკვდები,
რომ ჩემს სიცოცხლეს ამჯობინო ჩემი სიკვდილი...
ნუ სტირი, დედი! გზადა ვდგევარ, დამლოცე შვილი.

დედა

ვაი შენს დედას!.. მოვიდა დრო განშორებისა
და გული მიმდის... უძლურია გული დედისა...
მაგრამ ნუ სწუხხარ... გადამივლის... შვილო, მშორდები?!
ვაი თუ მოვკვდე და ვისგანლა დავიტირები?..

(სტირის და უფრო მაგრად გულზედ მიიკრავს შვილს. მერე
უეცრად ხელს ანებებს და ზარდაცემულსავეთ თვალში თვალს
უყრის და მცირეს ხანს ამ ყოფით არის)

დედა

დედა არ გიყვარს, დედა შენი მოხუცებული?

შვილი

(გაოცებით)

მერე, რო გიყვარს?

დედა

(ძლივს ბედავს თქმასა)

მასთან დარჩი!

შვილი

მერე მამული?

დედა

(თითქო ეხლა გაახსენდაო)

მართლა, მამული!.. იგი უფრო საყვარელია,
მაშ წადი, შვილო!.. ღმერთი იყოს შენი მხსნელია.
მაგრამ, ვიშ! მე რომ უშენოდა მარტო მოვკვდები,
ვილა დამმარხავს?.. წადი... წადი... ნუ გვიანდები...

შვილი

ეჰა, მამულო! შენის ტრფობის ძალსა ღვთიურსა
რა დაუდგება? კლდის სიმაგრეს აძლევ უძლურსა...
ოდეს შენდამი სიყვარული დაიძვრის გულში,
დედაც კი შვილის სიყვარულს ჰკლავს შენს სიყვარულში;
რა სხივოსანი შენი შუქი აღმობრწყინდება
კაცისა გულში, ყველა გრძნობა მასშია ჰქრება,
ვითა მზის შუქში უმცირესი მნათობი ცისა,
ვითა ზღვაშია დაცემული წვეთი წვიმისა.

მშვიდობით, დედი! მეძნელება შენი დათმობა,
მაგრამ უფრორე ძნელი არის მამულის გმობა.

(შვილი გადის)

დედა

(ღონემიხდილი გადიქცევა ლოგინ-
ზედ და სულთმოზრძავი ამბობს)

ვაიმე, შვილო!.. შენს წასვლასთან მიქრება ალი
ჩემის სიცოცხლის... უშენოდა ძნელია ყოფნა...
დიდ ხანს ებრძოდა შვილის ტრფობას მამულის ვალი,
ვალმა აჯობა, მაგრამ ძვირად დამიჯდა ჯობნა.
სულიც ამომდის... არ ყოფილა ძნელი სიკვდილი,
როცა შენ შენი აღასრულე... მამული... შვილი!..

(კვდება)

14 ივლისი 1860 წ. პავლოვსკი.

(ბოლორედაქცია 18 მარტი 1871 წ.)

გადაეცა წარმოებას 30/XII-1941 წ. ხელმოწერილია დასაბეჭდად
19/II-1942 წ. უე1275. ანაწყოების ზომა $5 \times 8 = 19968$. ნიშანი. სასტამ-
ბო ფორმა $\frac{3}{8}$. საავტორო სააღრ. 0,69. ტირაჟი 4000.

ბეჭდვითი სიტყვის კომბინატი, შორესის ქ. № 5.